

Transcript podcast De Staat van het Verhaal Aflevering 6: Raoul de Jong tijdens Wintertuinfestival op 18 april 2022

Selm (presentator): Hallo, goedemiddag! Hé, ik ben Selm. Ik ga het nog één keer zeggen: geweldig dat jullie hier zijn. Buiten schijnt de zon, maar hier hebben we kaarslicht. Dat is ook leuk. We hebben twee jaar binnengezeten en dan gaan we dit doen. We gaan meteen doorpakken. We gaan naar De Staat van het Verhaal. Dat is een project van Hannah Chris Lomans en van Smita James. Het zijn beide schrijvers en programmamakers, maar voor de gelegenheid, voor dit project, gaan ze aan de kant en maken ze ruimte voor het verhaal van anderen. Voor onvergetelijke verhalen, verhalen die eigenlijk te weinig aan bod komen. Die we te weinig horen. Voilà. Die verhalen verzamelen zij, dat zijn podcasts. Die kunnen jullie beluisteren op de Wintertuin-podcastapplicatie of de verschillende kanalen waar je het kan beluisteren. Die kunnen ook gelezen worden op de website: op destaatvanhetverhaal.nl. Als je hierna geprikkeld bent – want ik vraag hen om alvast op te komen – als je straks geprikkeld bent om je eigen verhaal te vertellen. Als je zegt: “Ah, ik heb ook zo’n onvergetelijk verhaal dat ontsloten moet worden”, dan kan dat! Je kan je aanmelden via de website. Ah, ze staan daar nog in de coulissen, kom maar alvast! En vandaag hebben ze voor jullie Raoul de Jong, die staat ook nog daar. Voilà, gaan jullie maar al in positie. Raoul de Jong, die heeft een onvergetelijk boek dan weer geschreven *Jaguarman*. Maar hij gaat het over iets anders hebben, denk ik. Ik ben heel benieuwd naar welk verhaal hij zometeen met jullie zal delen. Dames en heren, een applaus, voor deze mensen en voor Raoul de Jong!

Smita: Yes.

Hannah Chris: Hallo lieve mensen!

Smita: Hallo, zijn jullie er! Ja? Goedemiddag! Ik ben Smita James.

Hannah Chris: En ik ben Hannah Chris Lomans en welkom bij De Staat van het Verhaal. Een plaats voor onvergetelijke verhalen.

Smita: Wij verzamelen verhalen die een podium verdienen, omdat we als mens maar ook zeker als maatschappij niet compleet zijn zonder deze te kennen.

Hannah Chris: Ja. En De Staat van het Verhaal is een podcast, dus dit is bij dezen een livepodcastopname geworden. Dan weten jullie dat ook.

Smita: Yes, want wij hebben de afgelopen twee jaar verhalen verzameld, waarvan wij vonden dat alle mensen deze moeten kennen. We hebben het gehad over het leven met een beperkt energieniveau, over klimaatverandering en dekolonisatie, over complete oorlogen die er zijn gevoerd over, ja ja, vogelpoep.

Hannah Chris: Ja, en nu gaan we iets heel anders doen. Het is tegelijkertijd ook wel een bijzonder moment voor ons, omdat dit voor ons de laatste aflevering is die we gaan maken van De Staat van het Verhaal. En we zijn heel blij dat we als laatste gast een heel bijzonder iemand hebben kunnen uitnodigen, namelijk de schrijver Raoul de Jong. Raoul schreef onder andere voor *Vrij Nederland*, *Het Parool* en *NRC Handelsblad*, en publiceerde acht boeken ondertussen. Voor zijn debuut ontving hij de Dick Scherpenzeel Prijs, in 2013 verscheen *De grootsheid van het al*, dat werd onderscheiden met het beste Rotterdamse boek en een eervolle vermelding kreeg voor de Bob den Uyl-prijs. Zijn boek *Jaguarman*, dat Selm ook al noemde, werd genomineerd voor de Libris Literatuur Prijs, de European Union Prize for Literature, de Boekenbon Literatuurprijs en de Boon. En deze maand is net zijn nieuwste boek uitgekomen.

Smita: Wij vroegen Raoul, zoals wij alle gasten vragen, naar het belang van verhalen vertellen en vroegen hem ook naar 'welk verhaal vind jij dat mensen moeten kennen?'. Daar kon hij geen één antwoord op geven, daarom heeft hij een heel stapeltje mee. Raoul, neem ons mee op jouw reis. Give it up for Raoul!

Raoul: Dankjewel. Ik ging vanochtend op het allerlaatste moment – zoals ik dat nog steeds doe, net als op de middelbare school – bedenken wat ik wilde gaan vertellen. De vraag was eigenlijk of ik over één boek iets meer wilde vertellen, waarvan ik vind dat het te weinig aandacht heeft gekregen of meer lezers verdient. Ja, ik vond dat echt heel moeilijk. Om één boek te kiezen. Er zijn wat mij betreft heel veel boeken die meer aandacht verdienen en eigenlijk juist de boeken die niemand kent, heb ik geleerd in de afgelopen jaren, zijn vaak de meest interessante boeken. Dat zijn boeken die op de een of andere manier gevaarlijk zijn, daarom kennen we ze niet. Omdat ze de kracht hebben om ons groter te maken, omdat ze ons aansporen vaak, om verzet te plegen en dingen niet zomaar te accepteren zoals ze zijn. Dus ik heb een hele stapel uit de kast getrokken vanochtend, dat is niet een soort leuk theatraal dingetje. Dit is gewoon omdat ik een chaos ben en dan alles op het laatste moment doe, eigenlijk. Hopelijk gaan we dadelijk nog meer praten over deze boeken. Maar ik dacht: oké, misschien is het goed om te beginnen met een stuk uit mijn boek *Jaguarman*, dat voor mij eigenlijk gaat over waarom het belangrijk is om dit soort verhalen te lezen en hoe ik ooit voor het eerst, zeven jaar geleden, ben gaan zoeken naar dit soort verhalen, nadat ik mijn Surinaamse vader voor het eerst ontmoette en ik me ben gaan verdiepen in de Surinaamse geschiedenis. Ik vond uit hoe verschrikkelijk die geschiedenis was, maar ik dacht ook: ja, ik leef wel, dus op de een of andere manier zijn mensen erin geslaagd om mij dit leven door te geven en hoe hebben ze dat gedaan? Want het leek me dat, als ik dat zou kunnen vinden, dat ik dan niet zou kunnen vinden waar iedereen wat aan had. Zwart of wit. Dus ik ben gaan zoeken naar boeken. Geschreven door mensen die leken op mij en mijn vader, waarin ik antwoorden zou kunnen vinden. Dat soort boeken waren heel moeilijk te vinden. Dit stuk gaat over waarom het belangrijk is om dit soort boeken te lezen en wat ik hieruit begrepen heb. Even kijken.

Raoul: Lieve voorvader, natuurlijk wist ik dat de slavernij iets gruwelijks was, maar hoe gruwelijk, dat wist ik niet voordat ik Anton de Kom ontdekte. Anton de Kom werd op 22 februari 1898 geboren in Paramaribo. 35 jaar, of eigenlijk 25 zoals we later zullen begrijpen nadat de slavernij was afgeschaft. Zijn grootouders vertelden hem over de dingen die ze tijdens de slavernij hadden doorstaan, maar op school leerde Anton er net zo weinig over als ik. Toen hij op zijn twintigste naar Nederland verhuisde, ging hij zelf op onderzoek uit. Alle verhalen die hij had gehoord van zijn grootouders over de wreedheid van de Nederlanders, zag hij bevestigd in de bankboeken en jaarverslagen die hij terugvond in Nederlandse archieven. Hij schreef erover in *Wij slaven van Suriname*.

Ik las in Antons boek over 'onze vaders' die letterlijk opeengestapeld, vastgeketend, over elkaar poepend, plassend en kotsend per schip naar Suriname werden ontvoerd. Daar aangekomen werden ze een dagje in de zon gezet, ingesmeerd met olie en aangeboden op de markt. Met hun haar geschoren in figuurtjes, voor de grap. Met een gloeiend heet ijzer kregen ze de initialen van een wildvreemde man, hun 'eigenaar', in hun huid gebrand. Ze werden niet alleen tegen hun wil tewerkgesteld op plantages, ze werden daar mishandeld. Ik las over ene mevrouw Mauritius die een oude slavine, die haar hele leven voor haar had gezorgd, liet vastbinden en doodslaan. Omdat mevrouw Mauritius zich verveelde. Eens in de zoveel tijd liet ze 'haar slaven' 24 uur lang half afschillen of villen, want: "Ik wil niet dat een neger van mij met zo een glad vel zou rondlopen op mijn plantage."

De 'meesters' werden nooit gestraft, die dronken, dineerden en deden dutjes. Een 'slaaf' werd wel gestraft als hij het aandurfde om te vragen om menselijkheid. Zo vertelde Anton dat een 'zekere slaaf' Quakoe, die zich tegen een blanke officier verzet had, veroordeeld werd om aan een paal

gestrengeld te worden geïgeseled en gebrandmerkt, waarna vervolgens zijn voet afgehakt werd. Anton verwees vaak naar John Gabriël Stedman, zoon van een Nederlandse moeder en een Schotse militair, die eind achttiende eeuw dienst nam in het leger dat Nederland naar Suriname had gestuurd om aanvallen van mensen die weigerden 'slaaf' te zijn, de kop in te drukken. In zijn dagboek deed Stedman uitgebreid verslag van wat hij in Suriname had gezien. Ik had het gelezen in de bibliotheek van Rotterdam, voordat ik naar Suriname vertrok:

'Met de heer Karel Rynsdorp maakte ik een uitstapje naar een aantal plantages. Hij roeide me in zijn schuit naar vijf mooie koffieplantages en een suikerplantage. Ze lagen aan de Matapicakreek, de Paramaricakreek en de Warapakreek. Op een van de plantages, Schoonoord, was ik getuige van een barbaarse vertoning die ik de lezer niet wil onthouden. Het slachtoffer was een goed uitzijnde, oudere zwarte man, die veroordeeld was tot honderd zweepslagen. Tijdens de uitvoering van de straf door twee helpers haalde hij een mes tevoorschijn, waarmee hij de opzichter, die hem deze straf had opgelegd, wilde neersteken. Dat lukte niet, waarop hij het mes in zijn eigen ingewanden stak en het een aantal keer heen en weer haalde tot hij neerviel voor de voeten van de opzichter. Hij overleefde het en werd voor straf dag en nacht aan een gloeiend heet fornuis vastgeketend. Zijn hele lichaam raakte met blaren bedekt.'

Jaguarman - ik [schreef] dit boek als een brief aan een van mijn voorvaders die de kracht zou hebben gehad om zichzelf in een jaguar te veranderen.

'Jaguarman, ik kreeg tranen in mijn ogen toen ik dit overtypete. Deze man had mijn vader kunnen zijn, u of ikzelf. Het griezelige is dat het allemaal niet zomaar gebeurde. Zoals de concentratiekampen van de Tweede Wereldoorlog niet hadden kunnen bestaan als iemand ze niet eerst achter een tekentafel had ontworpen, zo was ook deze hel iets waar van tevoren over na was gedacht. De 'Pairaoendepo', dat is een woord wat de inheemse bevolking van Suriname gebruikte voor, naja, de Europeanen die op een dag aan hun kust verschenen en alles in beslag namen. De Pairaoendepo wist dat lijfstraffen niet genoeg waren. In de bibliotheek van Rotterdam vond ik ook een boek uit 1982, geschreven door de Surinaamse historicus en econoom Sandew Hira. In veel opzichten was het een mooie aanvulling op *Wij slaven van Suriname*. Hira vertelde me over een slavenreglement van zeventien artikelen uit 1777 dat tot de afschaffing van de slavernij bestond. Een aantal van die artikelen was duidelijk bedoeld om het verschil tussen 'de slaaf' en 'de meester' zoveel mogelijk uit te vergroten en te benadrukken. Er was nagedacht over kleding. Een slaaf mocht geen kousen, schoenen, opgetoomde hoeden of enig goud of juwelen dragen. Er waren regie-aanwijzingen voor de interactie tussen 'de meester' en 'de slaaf'. Als 'de slaaf' op straat een 'meester' tegenkwam, keek 'de slaaf' naar de grond en deed een stapje opzij. 'Slaven' mochten niet in groepen over straat lopen, niet zingen of fluiten of enig gerucht maken en alles wat voor 'de slaaf' verboden was, was voor 'de meesters' toegestaan en andersom. "Zo zou het voor een meester bijvoorbeeld een grote vernedering zijn", schreef een Nederlandse geschiedkundige in 1861, "zelve hunne pijp aan te steken, zich een glas water in te schenken of hunne schoenen uit te trekken." 'De slaaf', aan de andere kant, mocht niet leren lezen of schrijven, een grote misdaad zou dat zijn, want: "Alles wat zij meer weten, trekt tot nadeel van den planter en zij zijn nooit zo dom, of men kan hun dit leren."

Raoul: Even kijken, ik sla even een stukje over. Uhm nee, ik sla even niet een stukje over. Sorry, ik ga even gewoon door. Dat moet ik wel even uitleggen... ik zeg in de volgende zin 'het script van kinderen Gams.', dat is een verhaaltje dat komt uit de bijbel en, nou, dat leg ik elders in het boek goed uit, maar dat werkt *basically* gebruikt om de slavernij goed te praten.

'Het script van kinderen Gams' mocht niet alleen een tekst blijven, Jaguarman. Het moest dagelijks worden opgevoerd. Hoe belangrijk het was om dit toneelstuk niet te verstoren, blijkt uit de reactie die een Nederlandse predikant kreeg van de kerkenraad van Paramaribo toen hij het in 1731 in zijn hoofd haalde om toestemming te vragen om 'slaven' te bekeren.

“They interrupted my speech in the middle, jumped up in rage, ran away, ridiculed me, and screamed at me: ‘Well Pastor! Let us convert those who have the same skin as we, and are of the same color as we, and let the cursed children of Gam go to the devil; they have been created in order to plant coffee and sugar for us.’”

Lieve voorvader van mij, ik vind het moeilijk om van dit alles niet verdrietig te worden of kwaad. Ik voel het weer gebeuren nu ik dit schrijf. Een hitte die mijn hele lichaam overneemt, vooral mijn hoofd. Waardoor de spieren in mijn nek worden aangespannen, mijn kaken op elkaar klemmen en ik zin krijg om iemand aan te vallen, dingen in brand te steken en te roepen: “Hoe durf je, om alle godverdomse witte mensen en dat hele klote Nederland als een vijand te zien.” Dat is niet alleen vervelend, het is ook best lekker. Zoals het soms heel lekker kan zijn om helemaal door het lint te gaan als mijn vriendje en ik ruziemaken over de afwas. Alle dingen waar ik me normaal zorgen over maak, die doen er niet toe. Of beter, al die zorgen en frustraties worden samengebond in een pakketje met één kristalhelder doel: de vernietiging van iets wat buiten mezelf ligt. Maar ik weet ook dat ik daarmee moet oppassen. Als ik alle witte mensen als een vijand zie vanwege deze geschiedenis, doe ik hetzelfde als de witte mensen die zwarte mensen vanwege hun kleur tot slavernij veroordeelden. Bovendien: zelfs als ik dat zou willen, kon ik dat niet. Mijn vader is zwart, mijn moeder is wit. Ik ben het levende bewijs dat al die witte en zwarte mensen uiteindelijk gewoon maar mensen zijn.

“Waren er ook mensen,” vroeg ik aan Philip - dit was een expert die ik in Suriname ontmoette, die twintig jaar lang onderzoek had gedaan naar de slavernij - “Waren er ook mensen,” vroeg ik aan Philip, “die menselijk bleven op het moment dat ze meester konden worden?” Hij schudde zijn hoofd: hij was ze tijdens zijn onderzoeken niet tegengekomen.

“Mensen zijn kuddedieren,” zei Philip. “Het gemene van die slavernij was dat die planters niet per se gemene mensen waren. Het waren heel normale mensen, mensen zoals jij en ik. Ik voel niet de behoefte om mensen dood te slaan, jij ook niet. Maar wat als je in een systeem terecht komt, dat zegt: ‘dat is goed, zo laat je zien dat je de baas bent’? Nou, dan zie je dus dat mensen gaan slaan, en steeds harder.”

Dat slavernij wettelijk niet meer is toegestaan, betekende volgens hem niet dat we als mensheid beter zijn geworden. “Het betekent,” zei hij, “dat de wet veranderd is, meer niet.” In 1795 werd Suriname door de Sociëteit overgedragen aan de Nederlandse staat en veranderde Suriname officieel van een bedrijf in een kolonie, maar volgens Philip bleef het idee achter Suriname hetzelfde. Het ging puur om geld verdienen.

“Wie hebben het meeste geld verdiend dan aan deze situatie?”, vroeg ik.

“De banken,” antwoordde Philip, “Banken waren toen meer handelshuizen, die ook voor bank speelden. Zoals de voorganger van de ABN AMRO of de families Van der Pol en Insinger.”

“Om hoeveel mensen ging dat dan in totaal, denk je?”

“Toch wel heel wat. Er waren zeker veertig van die fondsen.”

“Families?”

“Ja, dat klopt. Zeg maar over het algemeen heel rijke Amsterdamse families, die al rijk waren en die in Suriname nog rijker zijn geworden. Het is een vreemd verhaal,” concludeerde Philip, “en toch is het zo gebeurd.”

De geschiedenis van Suriname was een geschiedenis die uiteindelijk maar heel weinig mensen gelukkig maakte, behalve misschien een heel klein groepje bankiers. En als we hun levens en die van hun nazaten zouden bestuderen, vraag ik me af hoe gelukkig al dat geld hen werkelijk heeft gemaakt.

De geschiedenis wordt geschreven door de winnaars, Jaguarman. Misschien moeten we daaraan toevoegen: de toekomst wordt bepaald door de mensen wiens verhalen wij geloven. Het griezelige aan deze duistere geschiedenis is niet dat er slechts een klein groepje mensen werkelijk van profiteerde, het griezelige is dat de duisternis niet mogelijk was geweest als een veel grotere groep mensen niet had gereageerd op de knopjes die door dat kleine groepje mensen werden ingedrukt.

Philip was tijdens zijn onderzoeken geen mensen tegengekomen die niet op die knopjes gereageerd hadden, die menselijk bleven zelfs toen dat niet hoefde, die zichzelf in toom hadden gehouden toen het normaal was, en gewenst, om jezelf te laten gaan. Maar, Jaguarman, dat betekent niet dat die mensen niet bestonden. Het betekent alleen dat je ze niet kunt vinden in de geschiedenis zoals die door de Pairaoendepo werd opgeschreven.'

Smita: Kom je erbij?

Hannah Chris: Dank je, Raoul.

Smita: Dankjewel! Het was wel nodig om te vertellen.

Raoul: Daarom heb ik dus dat stapeltje boeken bij me. Dit zijn dus boeken die niet door de Pairaoendepo geschreven, maar door mensen die alle onderdrukking hebben overleefd en vertelden hoe ze dat hebben gedaan. Ik had zo veel meer boeken mee kunnen nemen, maar die pasten niet in mijn tas.

Smita: Dan beginnen we bij deze.

Raoul: Ja oké, bij de bovenste?

Smita: Ja, kan je ons daar iets meer over vertellen.

Raoul: Ja, dit is *De Menschetende aanbidders der zonnenslang*, heet dit boek. Het is uit 1907. Het is geschreven wel door twee witte mensen, de gebroeders Penard heten zij. Het waren twee broers die afstamden van Franse planters en zij hadden lepra, waardoor ze aan huis gebonden waren en niet naar school mochten. Dus ze zijn eigenlijk zelf gaan studeren. Ze hebben een aantal boeken geschreven over de natuur van Suriname. Daarvoor kregen ze hulp van inheemse medicijnmannen. Ja, op een gegeven moment raakten ze meer geïnteresseerd in die inheemse medicijnmannen dan in de vogels en alle natuurinformatie. Dus uiteindelijk hebben ze drie boeken geschreven over alle kennis van die inheemse mensen. Het is heel mooi. Er zijn veel boeken geschreven over inheemse mensen door Europeanen, maar bijna altijd gaat het dan over hoe naïef die mensen zijn of hoe kinderlijk, hoe kwaadaardig. En die gebroeders Penard die doen iets heel anders. Die zeggen in hun inleiding eigenlijk: als je kijkt naar wat onze cultuur met de wereld heeft gedaan, dan is het toch niet heel moeilijk om te zien dat er misschien ruimte is voor verbetering? En volgens mij, volgens ons, weten deze mensen van alles waar wij dingen van kunnen leren. En die drie boeken gaan daarover.

Smita: Maakt dat ook dat wij als maatschappij, als wereld, het nodig hebben om deze boeken te leren kennen?

Raoul: Ik denk het, zeker. Vanwege zoveel redenen. A, is het gewoon leuk dat er allemaal dingen zijn die je nog niet kende. Op een gegeven moment – ik bedoel ik hou ook van Jan Wolkers en Remco Campert en al die schrijvers heb ik ook gelezen en daar werd ik ook blij van, maar op een gegeven moment heb je dat wel gehad. En het is zo leuk dat er gewoon nog een heel universum is

van andere schrijvers. Dat A. B, denk ik ook, dat als je kijkt naar het hoe het gaat met de wereld – ja, eigenlijk wat die gebroeders Penard zeggen, dan is het niet heel moeilijk om te zien dat er ruimte is voor verbetering. Als we doorgaan zoals we nu doorgaan, dan vernietigen we onszelf waarschijnlijk en dat weten we inmiddels allemaal. En mijn ervaring is dat je in deze boeken alternatieven kunt vinden, andere verhalen over wat het betekent om een mens te zijn, andere verhalen over de natuur en de rol van de natuur in ons leven... ja.

Hannah Chris: En wat heeft dat voor jou – je bent er diep ingedoken, in dat onderzoek – wat heeft dat voor jou betekent als schrijver?

Raoul: Als schrijver? Even kijken... Ja, heel veel, denk ik. Ja, dit is ook een beetje... het is nu alsof je zeg maar een kwartje erin gooit en ik heb hier een standaardantwoord op. Maar, ik zit nu te denken, misschien heb ik hier ook een ander antwoord op. Maar het antwoord dat ik altijd geef is eigenlijk, hoe ik in de wereld sta, daar werd vaak in deze wereld over gezegd dat het een beetje naïef is. Ik geloof bijvoorbeeld heel erg dat de natuur leeft. Dat de wereld om ons heen leeft. En dat ik niet in het centrum van alles sta. En dat de planeet, het universum whatever, dat het mij goed is gezind. En als je weet hoe je om je heen moet kijken en luisteren, dan zie je tekens die je aanwijzen welke weg je moet gaan en mijn ervaring is dat dat altijd een goed idee is om die tekens te volgen. Dat is iets waarover hier altijd werd gezegd dat dat naïef is en dat je zo niet in het leven moet staan. En ik heb nu zoveel mensen, schrijvers, ontdekt die allemaal zeggen: "Nee, dat is helemaal niet naïef, dat is de oplossing." Dus ik voel die mensen bij me.

Smita: Die begeleiden je ook, eigenlijk, daarin?

Raoul: Ja, niet letterlijk, maar ik weet gewoon... Ze hebben woorden gegeven aan iets dat voor mij altijd al logisch was en ik heb die woorden gelezen. Het maakt mij moediger en wat krachtiger om gewoon te zeggen wat ik geloof en vind en denk. Ja.

Smita: Je zei net al: "De toekomst wordt bepaald door de mensen wiens verhalen wij geloven." Wat hebben we er als samenleving voor nodig om te komen tot een plek waar de juiste verhalen worden verteld, gehoord en geloofd?

Raoul: Waar de goede verhalen worden verteld en geloofd?

Smita: Of de juiste.

Raoul: Wat hebben we daarvoor nodig? Oh jee.

Smita: Heel grote vraag. Maar ben wel benieuwd wat jij daar dan...

Hannah Chris: Ja, want je hebt dan dat onderzoek nu in je eentje moeten doen en ik weet niet waarvandaan we al die boeken moeten toveren, moeten vinden.

Raoul: Ja, nou om al die boeken te vinden... Ik heb heel veel tegenstand gehad tijdens dit hele proces. Zowel vanuit de Surinaamse kant als de Nederlandse kant. Ik ging me verdiepen in Winti eigenlijk, omdat dus een van mijn voorvaders zich in een jaguar kon veranderen. Hij was een soort voodoopriester. Mijn Surinaamse vader vertelde me dit verhaal ooit en hij zei meteen: "Dit is iets heel slechts, dit moet je absoluut met rust laten, dit mag niet." En ik dacht: nou, nee. Ga ik lekker wel doen. Dit is een heel mooi verhaal, ik wil weten hoe dit zit. En ja, vanuit de Surinaamse kant werd me dat kwalijk genomen. Vanuit de Nederlandse kant, vanuit de uitgever... Ja, werd ook een beetje lacherig gedaan over dit verhaal. Ze zeiden: "Ja, wat eigenlijk interessant hieraan is, is de band tussen jou en je vader. Daar willen we meer over horen." In mij was er toch altijd een stemmetje dat zei: "Nee, volgens mij moeten we die Jaguarman volgen en ik wil Surinaamse

schrijvers vinden en dat is wat ik interessant vind.” Even kijken, wat wilde ik nou zeggen? Oh, nou, wat ik op een gegeven moment begreep... Ik begon dus op een gegeven moment boeken te vinden van schrijvers die leken op mij, die hun stem hadden gebruikt om de geschiedenis van Suriname te beschrijven uit hun perspectief. En wat ik begreep was dat al die schrijvers hetzelfde hadden meegemaakt als ik. Het werd ze niet in dank afgenomen dat ze hun stem gebruikten. Niet door de machthebbers, maar ook niet door de mensen voor wie ze hun stem gebruikten, namelijk door de mensen zoals zij. Dus ik denk dat het heel belangrijk is om eigenwijs te zijn en om niet per se alles te geloven wat je wordt verteld en om in contact te zijn met dat stemmetje in jezelf. Want dat is een stemmetje dat komt van iets groters en dat moet je volgen. Het spreekt via je dromen, via ingevingen en via kriebels in je buik.

Hannah Chris: Een soort intuïtie.

Raoul: Een soort intuïtie. Ja, dat klinkt dan meteen zo, hoe heet dat tijdschrift ook alweer, *Happinez*. Daar wil je dat niet mee... Ik probeerde dat woord niet te gebruiken. Ja, zo iets.

Hannah Chris: En als laatste vraag al, we moeten al naar de laatste vraag toe. Het is een heel grote vraag, waar je heel kort antwoord op moet geven. Heel spannend.

Raoul: Dat is moeilijk voor mij! Dat hadden jullie wel een beetje door misschien.

Hannah Chris: Stel, we hebben die plek bereikt, waar de juiste verhalen verteld, gehoord en geloofd kunnen worden. Wat zie jij dan nog als jouw rol als schrijver?

Raoul: Ja, nou, ik denk dat je... Mijn rol zou dan zijn, gewoon een soort ode brengen aan de prachtigheid van de dingen. Dat is eigenlijk sowieso wat ik doe met mijn boeken.

Hannah Chris: Oh, en nu is er weerstand en die weerstand zou dan...

Raoul: Nu is er weerstand en soms vecht je daar tegen en dat is ook wel lekker, dat geeft een soort motortje. Maar uiteindelijk vind ik alles ook gewoon mooi zoals het is. Het leven is een grote grap en het is een wonder dat we leven en dat dit alles bestaat. Ja, dus achter achter áchter alles zijn mijn boeken een ode aan dat wonder en dat zou ik nog steeds brengen als iedereen dat wonder ook zag.

Hannah Chris: Dankjewel.

Raoul: Mag ik dan toch nog even de namen [van de boeken] geven? Dit is een podcast toch? Dus dan thuis hebben de mensen tijd om dit op te zoeken.

Hannah Chris: Yes!

Smita: Heel snel dan.

Raoul: Oké, ik geef titels, mensen thuis en mensen in het publiek, van boeken die echt leuk zijn om te lezen:

Iwan Brave – *Enkele reis Paramaribo*. Ik geef er geen uitleg bij want daar is geen tijd voor, heb ik duidelijk begrepen.

Wij slaven van Suriname van Anton de Kom. Hij heeft ook net een nieuw boek uit dat pas net is uitgegeven, *Anangsieh tories* heet dat. Dat is ook fantastisch.

De menschetende aanbidders der zonnelang van de gebroeders Penard.

Zora Neale Hurston – *Their eyes were watching God*. Over het kolonialisme.

Claude McKay – *Banjo*

Matrozenrozen (de allereerste dichtbundel van Suriname) – George Gerardus Theodorus Rustwijk.

Dit is waarschijnlijk een verrassing voor veel mensen maar:

Down there on a visit – Christopher Isherwood

The Black Jacobins – C. L. R. James. Over de revolutie in Haïti, fantastisch verhaal.

Bibep in Holland, een boekje uit de jaren 50, is fantastisch.

En: *Geen geraas of getier* – Thea Doelwijt

Hannah Chris: Hoppa, jullie weten wat jullie te doen staat.

Smita: Een hele nieuwe lijst. Hartstikke bedankt, Raoul de Jong. Daar mag voor geapplaudisseerd worden, zeker. Dankjewel!

Raoul: Dankjewel, mag ik nog één dingetje zeggen? Kijk, het is nu... Ik bedoel dit allemaal niet als wit huiswerk ofzo, zo is dit echt helemaal niet bedoeld. Een aantal van de schrijvers zijn ook wit, trouwens. Zo is het helemaal niet bedoeld. Ik geef deze tips omdat ik weet dat deze boeken de kracht hebben om je leven leuker te maken, yes. Het is bedoeld als cadeau.

Smita: Kijk, en dat is *exactly* wat De Staat van het Verhaal omarmt. Dankjewel.

Hannah Chris: Precies.

Smita: Hannah Chris, dit was hem alweer de laatste voor ons.

Hannah Chris: Ja, maar voor deze avond is het pas het begin.

Smita: Zeker.

Hannah Chris: Wil je meer weten over De Staat van het Verhaal? Kijk dan vooral op onze website: www.destaatvanhetverhaal.nl. Daar vind je ook een uitgeschreven versie van dit gesprek, als je dat nog na wil lezen.

Smita: Dit was hem voor ons.

Hannah Chris: Dat was hem, joh. Nou.

Smita: Tot de volgende keer.

Hannah Chris: Bye.